

Др Бранко РАДУЛОВИЋ*

Др Марко РАДОВИЋ**

НЕЗАКОНИТОСТ У ПОСТУПАЊУ ПОВОДОМ УНАПРЕД ПРИПРЕМЉЕНИХ ПЛАНОВА РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ

Резиме

У раду се полази од хипотезе да првостепени судови у стечајним поступцима у складу са Унапред припремљеним плановима реорганизације (УППР) често чине пропусте који доводе до укидања првостепених решења о њиховом потврђивању. Циљ овог рада садржан је у тежњи да се кроз анализу разлога укидања решења о потврђивању УППР-а, најчешћи пропусти првостепеног суда препознају, обзнане и укаже на могуће правце њиховог превазилажења. У првом делу рада полази се од општих правила поступања суда по предлогу за покретање стечајног поступка у складу са УППР-ом. Други се део бави питањем надлежности за одлучивање у другостепеном поступку и значајем деловања другостепеног суда. Трећи део рада посвећен је уоченим неправилноста у поступању судана основу емпиријске анализе. Закључак разматра потенцијалне последице судског активизма у поступцима УППР-а.

Кључне речи: стечај, реорганизација, унапред припремљени план реорганизације, разлози укидања.

І Општи осврт

Под реорганизацијом у стечајном поступку подразумева се редефинисање дужнично-поверилачких односа и примена других мера реструктурирањана основу усвојеног и потврђеног плана реорганизације, ради повољнијег намирања поверилаца него у поступку банкротства. У стечајном праву Србије, поступак реорганизације може отпочети пре или

* Ванредни професор Правног факултета, Универзитета у Београду

** Судијски саветник Врховног касационог суда

након покретања стечајног поступка и наступања његових правних последица. Пре наступања правних последица стечаја реорганизација се спроводи подношењем предлога за покретање стечајног поступка у складу са унапред припремљеним планом реорганизације (УППР).¹ Улога стечајног судије је како у случају „обичних“, тако и у случајеву унапред припремљених планова реорганизације, да врши „двоструку контролу плана реорганизације: претходну (ex ante) и накнадну (ex post)“.² У Србији се улога стечајног судије у погледу претходне контроле своди на испитивање формалних услова, док се у случају накнадне контроле његова улога ограничава на могућност налагања формирања додатних класа и процену вредности потраживања поверилаца за потребе гласања.³ Улога стечајног суда се знатно разликује од законодавства до законодавства. Поједини стечајни оквири дају стечајним судијама значајна дискрециона овлашћења. Тако у стечајном праву САД стечајне судије потврђују коначни план реорганизације водећи рачуна о степену намирења поверилаца у случају банкротства, односно у случају реорганизације,⁴ о изводљивости плана,⁵ односно да је план предложен у доброј вери.⁶ Поред тога, стечајни судија може и наметнути план несагласној класи поверилаца.⁷

Таква значајна дискрециона овлашћења стечајних судија која су присутна у већој или мањој мери и у другим стечајним законима, захтевају висок степен специјализације и обучености. У литератури се управо-

1 Више о унапред припремљеним плановима в. Vuk Radović, Branko Radulović, „Prearranged Reorganization Plans in Serbia – Form over Substance“, *European Business Organization Law Review*, Vol. 19, Number 2, 2018, стр. 393-413. О проблему подношења УППР за стечајне дужнике чије пословни резултати указују на неодрживо пословање в. Бранко Радуловић, „Унапред припремљени планови реорганизације и проблем негативне селекције“, *Анали Правног факултета*, бр.63/2015, стр.151-168.

2 В. Вук Радовић, *Стечајно право*, Књига друга, Београд, 2017, стр. 245.

3 В. Радовић, *Стечајно право*, Књига друга, Београд, 2017, стр. 248, 294.

4 О примени теста најбољег интереса поверилаца в. Jonathan Hicks, „Foxes Guarding the Henhouse: The Modern Best Interests of Creditors Test in Chapter 11 Reorganizations“, *Nevada Law Journal* бр. 5/2005, стр. 820-841.

5 О примени теста изводљивости в. Stephen, H. Case, “Some Confirmed Chapter 11 Plans Fail. So What?”, *Boston College Law Review*, бр. 47/2005, стр.59.

6 О примени стандарда подношења плана у доброј вери в. нпр. Diane B. McColl, „Good Faith in Chapter Eleven Reorganizations“, *South Carolina Law review*, br. 35/1984, str. 333-347. Такође в. Иван Тодоровић, „Предлагање плана реорганизације у складу са начелом савесности и поштења“, *Право и привреда*, бр. 4-6/2016, стр. 181-199.

7 О институту наметања плана несагласној класи поверилаца (енг. cram down) в. Б. Радуловић, Л. Андрић, *Наметање плана реорганизације несагласној класи поверилаца*, *Право и привреда* бр. 4-6/217, стр. 202-227.

одсуство специјализованих судија наводи као једна од кључних препрека у реформама стечајног оквира.⁸ Узимајући у обзир, наведена ограничења, чини се да се законодавац у Србији определио да ограничи улогу и дискрецију стечајних судија у погледу одлучивања о плановима реорганизације из више разлога. Поред тога што специјализација и обученост судија за област стечаја захтева време, организација појединих привредних судова не допушта уску специјализацију судија тако да се они баве само стечајним поступцима.

Ограничена судска контрола, односно дискрециона овлашћења у контексту УППР-а могу се укратко описати на следећи начин. Наиме, у Србији, први корак у поступању стечајног судије, јесте испитивање формалних и материјалних услова за покретање поступка реорганизације у складу са УППР-ом. Стечајни судија то чини по службеној дужности или по примедби заинтересованог лица у тзв. „поступку претходног испитивања предлога“⁹. Испитивање формалних услова тиче се претходног испитивања потпуности, односно уредности плана, као и његове законитости, како смо већ навели без разматрања његове (економске) изводљивости. Спровођење реорганизације стечајног дужника условљено је постојањем писаног плана реорганизације.¹⁰ То је законом прописана форма „којом се условљава и правна ваљаност тог акта“.¹¹ Његово постојање и уредност представља процесну претпоставку за покретање поступка реорганизације. УППР може бити поднет искључиво од стране овлашћеног лица. Поднети план мора бити потпун, односно мора садржати све обавезне елементе на које стечајни закон изричито упућује.¹² Код УППР-а нарочито пажњу је потребно обратити да ли садржи одредбе које су специфичне за тај план, а које план реорганизације поднет у току стечајног поступка не садржи. Ради се о одредби којом се информишу други повериоци о дејству плана, постојању изјаве већинских поверилаца по вредности потраживања сваке планом предвиђене класе да су упознати са планом и спремни да гласају, изјаве подносиоца о веродостојности података, потом о оба-

8 В. Kenneth Ayotte and Yun Hayong. „Matching bankruptcy laws to legal environments“ *The Journal of Law, Economics, & Organization*, бр. 25/2007, стр. 2-3. У случају Мађарске чије право према најзначајнијим аспектима подражава стечајни оквир САД, резултати су далеко од очекиваних, делом и због недостатка ефективног судског надзора В. Franks, J., & Loranth, G. (2013). A study of bankruptcy costs and the allocation of control. *Review of Finance*, бр. 18/2013, стр. 961-997.

9 В. Радовић, *Стечајно право*, Књига друга, Београд, 2017, стр. 366.

10 Закон о стечају, чл. 155 ст. 2.

11 Д. Слијепчевић, *Коментар Закона о стечају*, Београд, 2016, стр. 479.

12 Закон о стечају, чл. 156.

везном достављању ванредног извештаја ревизора, уз изјаву ревизора или лиценцираног стечајног управника о његовој изводљивости, као и кратак извештај о очекиваним битним догађајима. Такође, иако то стечајним законом није изричито предвиђено, пожељно је уз предлог за покретање стечајног поступка у складу са УППР-ом, приложити и одлуку скупштине друштва за његово иницирање. Посебан значај ове одлуке огледа се у томе што се њоме изражава сагласност чланова друштва са поднетим УППР-ом. У погледу провере његове уредности, ваља нагласити да одредбе плана морају бити јасно формулисане, како не би изазивале недоумице у погледу њиховог значења.

Везано за оцену испуњености материјалних услова, први сеодноси на постојање стечајног разлога. Једино се у том случају чини реалном опасност од наступања последица стечаја, чије наступање доводи у питање потпуно намирење потраживања поверилаца стечајног дужника. Други услов упућује на обавезу да се планом реорганизације обезбеђује повољније намирење у односу на банкротство.¹³ На тај начин се, у ситуацији када стечајни дужник није способан да уредно испуњава своје обавезе, повериоци поспешују да „компромисним решењем“ установе мере реорганизације које ће омогућити боље задовољење њихових интереса, него код банкротства.¹⁴ Трећи материјални услов односи се на проверу законитости плана, нарочито у погледу класификације потраживања, правилности рокова предвиђених за испуњење, оцене законитости мера предвиђених за реализацију плана и његовог дејства.

У случају да УППР садржи отклоњиве недостатке у погледу испуњености формалних и материјалних услова или техничке грешке, стечајни судија ће закључком наложити овлашћеном предлагачу да у прописаном року од осам дана изврши потребне исправке. Како је због сложености радњи често неопходно додатно време за поступање по наведеном налогу суда, стечајни судија може, на образложен захтев предлагача одобрити и додатни рок за поступање. Ово из разлога што наведени рок треба посматрати као судски, а не као преклузивни.¹⁵ Тек у случају када стечајни дужник не поступи по поменутом налогу стечајног судије или се уз образложене разлоге одбије предлог стечајног дужника за продужење

13 Закон о стечају, чл. 155. ст. 1.

14 Д. Слијепчевић, „Непоступање по усвојеном плану реорганизације“, *Билтен судске праксе привредних судова Републике Србије*, бр. 3/2010, стр. 285.

15 Исто: М. Томић, Новеле Закона о стечају и унапред припрељени план реорганизације“, *Право и привреда*, бр. 4-6/2016, стр. 269; В. Радовић, *Стечајно право*, стр. 365.

остављеног рока, стечајни судија доноси решење о одбачају предлога за покретање стечајног поступка и предлога УППР-а.

Међутим, уколико након подношења предлога или његовог уређења по налогу суда, стечајни судија оцени да су испуњени формални и материјални услови за поступање по плану, отпочиње тзв. „претходни поступак“ по УППР-у, доношењем решења о покретању претходног поступка за испитивање испуњености услова за отварање стечајног поступка. Овим се решењем заказује рочиште за одлучивање и гласање по плану. Истовремено, стечајни судија оглашава покретање овог поступка, обавештава повериоце где и када могу извршити увид у предлог УППР-а и позива их да у законском року изјаве примедбе на предлог плана. Након изјављивања примедби, стечајни судија их доставља предлагачу на одговор, а затим цени њихову основаност. Уколико се испостави да су примедбе основане, план реорганизације се може изменити. Након измена стечајног закона из 2017. године, план може бити само једанпут измењен. У таквој ситуацији суд је дужан да поново огласи рочиште за одлучивање о предлогу и гласање о плану, са јасном назнаком да се ради о измењеној верзији плана.

На рочишту за гласање о УППР-у, на захтев заинтересованог лица може извршити процену висине потраживања за потребе гласања, уколико се доставе докази да висина потраживања наведена у плану није тачна.¹⁶ Након што стечајни судија утврди правилност оглашавања плана, као и да је јасно у том поступку назначено о ком се плану гласа, приступа се гласању о УППР-у. Ако се УППР на рочишту усвоји, стечајни судија доноси решење којим истовремено отвара стечајни поступак, потврђује усвајање унапред припремљеног плана и обуставља стечајни поступак. Уколико на рочишту план не буде усвојен, решењем се одбија предлог за покретање стечајног поступка у складу са УППР-ом.

II Надлежност за поступање у другостепенном поступку

Против решења о потврђивању или одбијању УППР-а, као и у случају његовог одбачаја, дозвољено је изјављивање жалбе у року од осам

16 Изменама стечајног закона из 2014. године било је прописано да се процена вероватности потраживања за потребе гласања може вршити искључиво од стране овлашћеног стручног лица (проценитеља), да би поновним новелирањем Закона о стечају у 2017. години, ова норма била брисана из законског текста. Отуда, остаје дилема да ли искључиво стечајни судија може вршити процену вероватности за потребе гласања, која се посебно продубљује у ситуацији када због природе потраживања он нема посебна стручна знања за вршење ове процене.

дана од пријема решења. Стварно надлежан за одлучивање против решења донетих поводом УППР-а у Републици Србији, као и против свих одлука донетих у стечају, јесте Привредни апелациони суд.¹⁷ Он контролише правилност поступка пред првостепеним судом и законитост УППР-а.

Због значаја који се у данас придаје стечајном праву уопште, оправдано се може рећи да овај суд брине о стабилности и предвидљивости привредног окружења. Тим поводом се може истаћи да је за поступање у другостепеном поступку поводом стечајних одлука потребна нарочита стручност у поступању, примена специјализованих знања и искуства стечених не само у стечајном оквиру, већ и у свим другим гранама права. С обзиром на последице које судска одлука у овој области може произвести, од пресудног је значаја и уједначено деловање судске праксе.

Препознајући ову своју улогу, у оквиру Привредног апелационог суда формирана су два специјализована стечајна већа, искључиво функционално надлежна за одлучивање у другостепеном поступку поводом стечајних одлука. Стечајно веће чине три судије, које одлуке доносе на седници већа. Након доношења одлуке стечајног већа, провера њене усаглашености са ранијом судском праксом, додатно се контролише и од стране посебног одељења судске праксе. Ако судија, одређен као руководилац одељења судске праксе, образложеном примедбом укаже да се у донетој одлуци одступило од раније установљене судске праксе овог суда, донета одлука ће бити враћена стечајном већу. Стечајно веће може поступити у складу са примедбом одељења судске праксе или остати при свом становишту. Ако стечајно веће остане при свом становишту, поводом спорног правног питања које одступа од раније судске праксе ће бити расправљено на седници одељења судске праксе тог суда.¹⁸ На седници одељења судске праксе доноси се закључак да ли је спорна одлука супротна устаљеној судској пракси или не. Уколико и након донетог закључка са седнице одељења судске праксе стечајно веће остане при свом ставу, о спорном питању ће се одлучивати на седници судија за привредне спорове.

На уједначавање судске праксе Привредни апелациони суд утиче и одржавањем бројних састанака са стечајним судијама и председницима привредних судова, као и кроз редовну и ванредну контролу њиховог

17 Закон о уређењу судова (*Сл. гласник РС*, бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011- др. закон, 78/2011- др. закон, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40-2015- др. закон, 13/2016, 108/2016, 113/2017, 65-2018- одлука УС, 87/2018 и 88/2018- одлука УС), чл. 26.

18 Судски пословник (*Сл. гласник РС*, бр. 110/20099, 70/2011, 19/2012, 89/2013, 96/2015, 104/2015, 113/2015- испр., 39/2016, 56/2016, 77/2016, 16/2018 и 78/2018), чл. 31.

рада. Правни ставови овог суда изражавају се и кроз публикување сен- тенци из одлука овог суда у Билтену судске праксе привредних судова. Такође, Привредни апелациони суд, на традиционалном саветовању судија и судијских помоћника привредних судова, даје одговоре на спор- на питања судија привредних судова и других значајних учесника у сте- чајном поступку (банака, овлашћених агенција и др. институција), који сеобјављују у посебном издању поменутог билтена.¹⁹ Поред тога, у лите- ратури се посебно наглашава улога апелационог суда у смањењу, али и превенцији доношења погрешних одлука. Такође, одлуке другостепеног суда представљају веродостојну претњу судији првог степена. Наиме, у теорији, у случају укидања или преиначења одлуке судије бивају лошије оцењене чиме се смањује вероватноћа избора у више звање, те судије имају подстицај да доносе одлуке сходно ставовима апелационог суда.²⁰

III Разлози укидања решења поводом УППР-а

Контрола правилности првостепеног поступка кроз деловање При- вредног апелационог суда, доприноси остварењу права на правну заштиту свих учесника у том поступку. Правна заштита коју суд пружа у грађан- скоправном поступку, какав је и стечајни по својој природи, мора да испу- њава одређене квалитете. Мора бити законита, једнака и правична.²¹

По својој природи стечајни предмети, а посебно реорганизације и унапред припремљени планови реорганизације у поређењу са другим предметима у надлежности привредних судова су веома комплексни. Као такви они имају већу вероватноћу да ће због једног или више разлога бити ожалбени, односно да ће одлука првостепеног суда бити укинута или преиначена. У складу са очекивањима, статистика која показује ква- литет суђења у виду односа укинутих и укупно примљених жалби за све- предмете Привредног апелационог суда износи 13.65% у 2018. години. Али ако се посматра исти индикатор за стечајне поступке онда је тај однос три пута већи (од 80 разматраних жалби, чак 35 је укинута) и изно- си 43.75%. Табела 1 показује податке за период од 2015. до 2018. године.

19 Одговори на питања привредних судова са традиционалног септембарског саветовања суди- ја и судијских помоћника привредних судова редовно се објављују у трећем броју Билтена судске праксе привредних судова, издавач „Привредни саветник“ АД Београд.

20 Francisco Cabrillo, Sean Fitzpatrick. The economics of courts and litigation. Edward Elgar Publis- hing, 2008, стр.65-71.

21 Г. Станковић, *Грађанско процесно право*, Ниш, 2007, стр. 222.

Табела 2. Однос укинутих и ожалбених стечајних предмета

Година	2015	2016	2017	2018	Укупно
Укупно разматраних жалби	143	138	107	80	468
Укинуте одлуке	59	63	61	35	218
% укинутих	41.3%	45.6%	57.0%	43.7%	47%

Извор: ВКС, Статистика о раду судова посебне надлежности
у Републици Србији,

Од наведеног броја укинутих и ожалбених стечајних предмета значајан број тиче се жалби у вези са поступцима реорганизације, односно УППР-а. То је очекивано, јер због чињенице да се процес договарања између стечајног дужника и његових поверилаца поводом садржине УППР-а суштински одвија изван суда, изражена је могућност занемаривања права појединих поверилаца, њиховог недовољног информисања о плану или изостављања појединих поверилаца из плана. Стога постоји посебна потреба за пружањем правне, или, боље речено, правичне заштите повериоцима у поступку поводом УППР-а. Да би била правична, нужно је апсолутно поштовање начела јавности и информисаности и законских норми којом се ово начело детаљно разрађује, како би повериоцима била пружена могућност да, без икаквих недоумица, сазнају садржину плана, изјаве примедбе и остваре право да о њему гласају.

У том смислу, контрола законитости процедуралног поступања првостепеног суда приликом одлучивања о УППР-у, посебно добија на значају. Отуда се и разлози укидања првостепених решења због непоштовања процедуре у поступању могу оквалификовати као *процесни разлози*. С друге стране, законитост одлуке првостепених судова о УППР-у цени се и са аспекта њихове материјалноправне исправности. Другостепени суд то чини по службеној дужности. Због тога се и разлози укидања решења првостепених судова у изнетом контексту могу назвати *материјалним*. Поред наведених, у посебну групу се могу сврстати они *разлози који одражавају степен судског активизма* (или обрнуто формализма) у оцени законитости плана. Ови разлози имају елементе како материјалне, тако и процесне природе.

У циљу утврђивања разлога укидања одлука поводом УППР-а пред другостепеним судом, писању овог рада претходило је истраживање и анализа одлука Привредног апелационог суда, као другостепеног, донетих у периоду од 2015. до краја 2018. године (Табела 2). За потребе истраживања прикупљене су све одлуке Привредног апелационог суда поводом УППР-а. Након тога извршена је класификација решења, док су анализом поједи-

начних решења утврђени разлози укидања. Разлози су класификовани спрам наведене поделе на процесне и материјалне разлоге, док је издвојена и посебна група разлога заснованих на судском активизму.

Табела 2. Однос укинутих и ожалбених предмета поводом УППР-а

Година	2015	2016	2017	2018	Укупно
Број анализираних предмета	43	52	52	69	216
Број укинутих одлука	18	19	28	15	80
Процент укинутих	41,86 %	36,54%	53,85%	21,28%	37,04%

Извор: Калкулација аутора на основу података из електронске евиденције тока предмета „Mega Libra“

Анализом остварених резултата истраживања следи да је Привредни апелациони суд, поступајући као другостепени, одлучивао о првостепеним решењима поводом УППР-а у 216 случајева, од којих је у 80 ситуација укинута одлука првостепених судова и предмет враћен на поновно поступање. То значи да у анализираном периоду проценат укинутих одлука поводом УППР-а износи 37,04%. Треба навести да у случају укидања појединачне одлуке, суд може навести један или више разлога. Укупан број разлога укидања у разматраним решењима је 98. Такође, укидање се може односити на различите исходе у погледу УППР-а. Тако се од укупног броја укинутих одлука, 52 одлуке односе на случајеве када је усвајање УППР-а потврђено решењем првостепеног суда (65%), у 3 случаја је одбијен предлог за покретање стечајног поступка у складу са УППР-ом (3,75%), док је у 25 ситуација наведени предлог одбачен (31,25%).

1. Процесни разлози укидања решења поводом УППР-а

С обзиром на изражено присуство процесних разлога приликом укидања решења којим се потврђује усвајање УППР-а, у раду је извршена класификација најчешће присутних процесних разлога, а потом утврђен проценат њиховог учешћа. Тако су као најуочљивији процесни разлози класификовани следећи: суштинска измена плана на рочишту за гласање, изостанак адекватног образложења на примедбе поверилаца, неадекватно оглашавање, неадекватна процена потраживања за потребе гласања о плану, као и постојање нејасноћа из решења о ком се плану гласало (Табела 3).²²

22 Из анализе изузет је разлог који се односи на непоштовање рока за достављање извештаја ревизора у складу са чл. 160 ст. 3. Закона о стечају, важећег до извршених измена у 2017.

Табела 3. Врсте процесног разлога укидања

Врста процесног разлога укидања	Број предмета	Број разлога укидања	Процент присуства разлога
Суштинска измена плана на рочишту	52	13	25,00%
Неадекватно образложење примедби поверилаца	52	11	21,15%
Неадекватно оглашавање	52	10	19,23%
Неадекватна процена потраживања	52	7	13,46%
Нејасно из решења о ком се плану гласа	52	5	9,61%
Укупно	52	46	-

Извор: Калкулација аутора на основу података из електронске евиденције тока предмета „Mega Libra“

Из табеларног приказа произлази да се најчешће присутан процесни разлог укидања УППР-а односи на извршене *суштинске измене плана на рочишту за гласање о плану*. Присуство овог разлога уочено је у 25% случајева од укупно 52 укинута решења првостепеног суда о потврђивању УППР-а. Под суштинским изменама плана на рочишту подразумевају се промене које утичу на претходно формирану вољу поверилаца у плану. Ту се најчешће препознаје пребацивање поверилаца у другу класу, трансформација класа, промена мера предвиђених планом, промена начина намерања заложних поверилаца без њихове претходне сагласности и сл. Код суштинских измена плана нужно је да се рочиште за гласање одложи, закаже ново а измењени план огласи, како би свим повериоцима било омогућено да се са изменама упознају. Управо због непоштовања описане процедуре, већ вршења измена на рочишту за гласање о плану, без претходног оглашавања, узроковало је битну повреду поступка.²³

Други процесни разлог укидања првостепених решења односи се на *неадекватно образложење примедби поверилаца*, чије је присуство утврђено у 21,15% одлука од 52 анализираних. Наиме, у огласу који се обја-

години. Након извршених измена, брисана је одредба којом се установљава обавеза достављања новог ванредног извештаја ревизора уколико од датума стања пословних књига до датума одржавања рочишта за гласање о плану протекне дуже од девет месеци. Иначе, присуство овог разлога укидања уочено је у 23,08% случајева, од укупно 52 анализираних.

- 23 Изменама Закона о стечају и увођењем новог чл. 159а ст.4 законодавац ограничио број измена поднетог УППР током поступка на само једну како би се побољшала процесна економија и спречило суштинско мењање УППР-а које је довело до наведених проблема.

вљује ради информисања свих заинтересованих лица о покретању претходног поступка у складу са УППР-ом, обавезан елемент чини позив повериоцима да, у року од 15 дана од дана објављивања огласа, доставе примедбе на поднети предлог плана. Предлагач плана је у обавези да одговор на примедбе достави надлежном суду, у року од осам дана од дана пријема примедбе суду, али о основаности наведене примедбе одлуку доноси суд. На тај начин се и повериоцима пружа могућност да примедбују на законитост поднетог унапред припремљеног плана, које, након достављања одговора предлагача на примедбе у остављеном законском року, разматра и о њима одлучује стечајни судија. Суд је у обавези да, у погледу сваке примедбе, првенствено цени њену благовременост, а потом, уколико је иста благовремено поднета, да се о њој изјасни и образложи разлоге због којих примедбу сматра основаном или неоснованом. Стечајни судија о примедби не одлучује изреком, већ се о њој изјашњава кроз образложење решења којим се одлучује о унапред припремљеном плану реорганизације. Тако је у образложењу одлуке суда потребно дастечајни судија наведе који су повериоци поднели примедбу, затим садржину примедбе, потом изјашњење стечајног управника, а након тога и оцену да ли је примедба основана или није. На тај начин пружа се могућност да одлука суда поводом поднетог унапред припремљеног плана реорганизације буде у целости заснована на јасним разлозима. У супротном доводи се у питање законитост поступања првостепеног суда.

Неадекватно оглашавање УППР-а директно утиче на кршење начела јавности и информисаности, као једном од основних принципа стечајног поступка.²⁴Тиме се повериоци и сва заинтересована лица онемогућавају дасадржином УППР-а буду се благовремено и потпуно упознати. Таквим чињењем доводи се у питање омогућавање повериоцима и другим заинтересованим лицима да пред судом јавно расправљају о својим правима, што може довести и до кршења права на правично суђење.²⁵ Присуство овог процесног разлога укидања одлука првостепених судова о УППР-у утврђена је у 19,23% случајева у 52 анализираних одлуке.

Битна повреда поступка постоји и у ситуацијама када је *нејасно из решења о ком се плану гласало*.²⁶ Овај разлог укидања уочен је у 13,46%

24 Закон о стечају, чл. 10.

25 Устав РС (Сл. гласник РС, бр. 98/2006), чл. 32.

26 В. фн. 23. Поред измена Закона о стечају, нови Правилник о начину спровођења реорганизације по унапред припремљеном плану реорганизације и садржини унапред припремљеног плана реорганизације (Сл. гласник РС, бр. 57/2018) (у даљем тексту Правилник о УППР-у) додатно је уредио питања измена плана чл. 10 и 11.

случајева. Исти проценат непоштовања правила поступка односи се и на *неадекватну процену потраживања*. Овај процесни разлог односи се на сваки облик ускраћивања права повериоца да се висина његовог потраживања, било оспореног необезбеђеног или обезбеђеног, процени за потребе гласања о плану.²⁷

На крају, вредно је поменути да се у случајевима када је предлог за покретање стечајног поступка у складу са УППР-ом одбачен, чије је присуство забележено у 31,25% случајева од укупно 216 анализираних, доминантни разлози укидања односе на изостанак образложења о захтеву за остављање додатног рока ради поступања по налогу суда, неправилности приликом достављања, надавања предности предлогу за покретање стечајног поступка у складу са УППР-ом у односу на предлог за покретање редовног стечајног поступка, као и погрешно становиште да је, у случајевима када је друштво у реорганизацији, недозвољено покретање новог стечајног поступка у складу са УППР-ом.

2. Материјални разлози укидања решења поводом УППР-а

Након процесних, извршена је и анализа кључних материјалних разлога укидања решења поводом УППР-а, односно оних који непосредно утичу на његову законитост. Као најчешће присутни издвојени су: неправилности приликом формирања класа, незаконитости при формулисању мера плана, незаконит третман повезаних лица, погрешан третман поверилаца спорних потраживања у плану, изостанак оцене повољнијег намирнења у односу на банкротство и одсуство јасних разлога о постојању стечајног разлога (*Табела 4*).

27 До измена Закона о стечају у току 2014. године, процену потраживања за потребе гласања о плану вршио је стечајни судија, на захтев заинтересованог лица. Након тога, процена се могла вршити само преко овлашћеног стручног лица (проценитеља) и није могла бити старија од 6 месеци. Међутим, новим новелирањем законског текста из 2017. године, брисана је одредба да се процена за потребе гласања врши преко овлашћеног стручног лица (проценитеља), тако да, према важећој одредби чл. 160 ст. 1 Закона о стечају, стечајни судија може на захтев заинтересованог лица извршити процену за потребе гласања, али само ако то лице достави доказе да висина потраживања у унапред припремљеном плану реорганизације није тачна.

Табела 4. Врсте материјалног разлога укидања

Врста процесног разлога укидања	Број предмета	Број разлога укидања	Процент присуства разлога
Неправилност у формирању класа	52	15	28,85%
Незаконитост мера	52	13	25,00%
Незаконит третман повезаних лица	52	11	21,15%
Третман поверилаца спорних потраживања	52	7	13,46%
Повољност намирења у односу на банкротство	52	6	11,54%
Укупно	52	52	-

Извор: Калкулација аутора на основу података из електронске евиденције тока предмета „Mega Libra“.

Након спроведеног истраживања уочено је да се као најчешће присутан материјални разлог укидања решења поводом УППР-а јављају *неправилности приликом формирања класа*. Забележено присуство овог разлога је у 28,85% разматраних случајева. Приликом формирања класа потребно је следити приоритетну обавезу раздвајања класе разлучних у односу на стечајне повериоце, а потом код стечајних поверилаца следити критеријум исплатних редова предвиђених законом.²⁸ Уколико постоје потраживања која се по суштинским карактеристикама разликују у односу на остала (тзв. суштински слична потраживања), стечајни судија може одобрити формирање посебне класе. Такође, стечајним законом су прописани и критеријуми за формирање тзв. административне класе.²⁹ Правило је и да се потраживања повезаних лица, осим оних која се у оквиру редовне делатности баве давањем кредита, сврставају у посебну класу која не гласа о плану, при чему се њихова потраживања намирују на исти начин и под истим условима као потраживања из класе стечајним поверилаца према исплатном реду у које је разврстано њихово потраживање.³⁰ Такође, и у погледу заложних поверилаца важи правило да се њихова права не могу мењати или умањити планом реорганизације, без њихове изричите сагласности. Притом, заложни повериоци на могу гласати о плану. Управо непоштовање описаних правила довело је до уоченог при-

28 Закон о стечају, чл. 165 ст. 3.

29 Закон о стечају, чл. 165 ст. 8.

30 Закон о стечају, чл. 165 ст. 7.

суства неправилности приликом формирања класа, од којих се, као најочигледније, односе на непостојање јасних критеријума за издвајање појединих потраживања у посебне класе (формирање класе која не испуњава критеријум за тзв. административну класу, издвајање потраживања различног повериоца са недовољним обезбеђењем у засебну класу необезбеђених потраживања и сл.). Важно је истаћи да се под наведену неправилност убрајају и случајеви неједнаког третмана поверилаца исте класе, изостављање класе поверилаца првог исплатног реда. Примећена је и неправилност када је класа различних поверилаца формирана на начин што се висина процента њиховог намирења ценила уз узимање у обзир целокупне вредности свих обезбеђених потраживања, не водећи рачуна о могућности да се различни поверилац може приоритетно намирити искључиво из остварене продајне цене свог предмета обезбеђења.

Незаконитост мера плана присутна је у 25% случајева у односу на укупно 52 анализирани одлуке суда. Као најчешће приступе неправилности ове врсте препознате су приликом формулисања мере компензације (пребијања) потраживања. Оне се тичу нејасноћа приликом оцене испуњености услова за примену ове мере, као и у погледу јасног одређења на које се повериоце, односно коју класу у плану, ова мера односи. Уочено је и учестало мешање планом у права заложних поверилаца, као и права јемаца, без вођења рачуна о законској обавези да се њихова права не могу променити или умањити без изричите сагласности.³¹

Иако се налази тек на трећем месту по својој учесталости (у 21,15% случајева), с обзиром на значај последица које изазива, нарочито се, као разлог укидања одлука поводом УППР-а, издваја *погрешан третман повезаних лица*. Овом разлогу суд приступа с нарочитом пажњом. Потреба за издвајањем категорије поверилаца у засебну класу огледа се у томе да се лицима која одликује нарочита сродничка, статусна или пословна повезаност са стечајним дужником, спречи сваки вид злоупотребе приликом формирања класа у плану, на штету интереса других поверилаца. Притом, стечајним законом регулисан је круг лица која се сматрају повезаним.³² У погледу оцене повезаности лица у оквиру одређеног пословног односа, посебно треба имати у виду да се степен повезаности вреднује полазећи од времена настанка самог потраживања све до момента подношења предлога УППР-а. Другим речима, повезаним лицем сматра се не само оно које је повезано у моменту подношења пред-

31 Закон о стечају, чл. 157 ст. 2.

32 Закон о стечају, чл. 125.

лога УППР-а, већ и оно које је у таквом статусу било у моменту настанка потраживања према стечајном дужнику, чак и случају да доцније та повезаност престане да постоји у смислу критеријума прописаних стечајним законом.

Присуство *погрешног третмана поверилаца оспорених потраживања*, као материјални разлог укидања одлука поводом УППР-а, препознато је у 13,46% анализираних случајева. Овде се најчешће јавља погрешан приступ третман поверилаца оспорених потраживања као условних. Такође, има и ситуација код којих у УППР-у није извршена резервација средстава за ову групу поверилаца.

Значајан материјални разлог за укидање УППР-а засигурно представља и пропуст суда да оцени да се *УППР-ом пружа могућност повољнијег намирења поверилаца у односу на банкротство*. Уколико се из УППР-а не може јасно утврдити обезбеђење повољнијег намирења у односу на банкротство, доводи се у питање оправданост за отпочињањем поступка реорганизације.³³

На крају, потребно је истаћи да се стечајни поступак ни у ком случају не може отворити без постојања стечајног разлога, дефинисаног стечајним законом.³⁴ Стога, постојање стечајног разлога чини предуслов за поступање и по предлогу за покретање стечајног поступка у складу са УППР-ом. Међутим, у 7,69% случајева, првостепени судови су донели одлуку о потврђивању УППР-а, а да претходно нису јасно утврдили постојање стечајног разлога. То је у таквим случајевима довело до укидања првостепене одлуке поводом УППР-а. Ипак, чини се да је реч о потенцијално граничном случају, те да је потребно узети и друге околности у обзир. Наиме, у случају да је УППР усвојен, те да су повериоци гласали за план, постојање стечајног разлога *ex post* није од пресудног значаја. Стечајни закон омогућава поред презадужености и трајне неликвидности и претећу неликвидност, па је у том контексту је од значаја да ли је УППР поднет *mala fide*, тј. са намером да се на преваран начин дужник ослободи терета дуга, него да ли постоји стечајни разлог који је релативно лако задовољити.³⁵ То нас доводи до питања судског активизма у поступцима УППР-а.

33 Правилник о УППР-у, чл. 6 прецизирао је начин предочавања повољнијег намирења у односу на банкротство.

34 Закон о стечају, чл. 11.

35 У пракси се дужник релативно лако може позвати на претећу неликвидност сходно чл. 11 ст. 2. Закона о стечају. Пример судског активизма у претходном периоду је на пример, став о

3. Степен судског активизма (формализама) у поступцима УППР-а

Кроз извршену анализу разлога укидања одлука поводом УППР-а, у одређеним ситуацијама уочено је присуство одређеног степена активизма другостепеног суда у оцену законитости поступка поводом УППР-а. У контексту овог рада, под активизмом подразумевамо решења која су заснована на ставу судија, а не на основу жалбених навода поверилаца (или дужника).

У анализи су уочени бројни примери „активизма“, при чему је исход укидање плана. Тако има случајева да је другостепени суд укинуо решење о потврђивању УППР-а због оцене да је план заснован на будућем неизвесном догађају, потом искључиво због чињенице да се из гласачког листића повериоца који је у писаној форми гласало о плану није могло јасно утврдити о којој је верзији плана гласао, да је план укинут због тога што је гласало лице у име и за рачун повериоца иако му је пуномоћје било ограничено, односно без посебног овлашћења да гласа о плану. При том, овде посебно треба имати у виду да се ради о разлозима који су утврђени искључиво оценом законитости плана по службеној дужности, при чему исти нису били обухваћени не само жалбеним наводима поверилаца којих се поменуте неправилности тичу, него и наводима других жалилаца.

Имајући у виду да је читав поступак реорганизације заснован на преговарању поверилаца изван суда и манифестовању њихове воље у оквиру плана, оправдано се може поставити питање да ли се на овај начин утиче на планом изражену вољу поверилаца. Из овог би следило још и важније питање о границама дозвољености судског активизма на садржину воље поверилаца дефинисане планом.

Трагом за отклањањем уочених дилема, при анализи прве уочене ситуације, где је решење о потврђивању УППР-а укинуто уз образложење

давању предности поново поднетом УППР-у. Суд је очигледно налазио да је реорганизација пожељна услед наставка привредних активности, очувања радних места, и сл., те је њој дата предност у односу на банкротство. Наиме, у случају да је након одбацивања или одбијања УППР-а, план поново поднет, иако је у међувремену од стране поверилаца био поднет захтев за покретање обичног стечајног поступка, суд је давао предност УППР-у који је поново разматран. Законодавац је заузео супротан став, налазећи да се тиме омогућава опструктивно деловање дужника и „куповина времена“, те након измена Закон о стечају, чл. 158. ст. 10 експлицитно захтева да се прво решава по предлогу за покретање стечајног поступка који је поднет од стране поверилаца.

да исти није заснован на реалним основама, односно да је заснован на будућем неизвесном догађају, с правом се може рећи да одлучивање о плану реорганизације не изискује искључиво квалитетна правничка знања, већ и познавање основних принципа економске науке. Међутим, суштинско је питање на ком је степену постојећи ниво стручности судија и њихове посебне едукованости у погледу стицања потребног знања, како би на правилан начин могли ценити економску изводљивост плана. Ово посебно у ситуацији када су повериоци такав план изгласали и жалиоци против потврђеног плана овај разлог нису посебно истицали.³⁶

Подједнако предмет расправе могу бити и оправданост укидања решења о потврђеном плану реорганизације, само због тога што се из гласачког листића путем којег је поверилац у писаној форми дао потврђан глас за план, не може јасно утврдити о којој верзији плана гласао, а у ситуацији када се овај поверилац због описаног разлога није изјавио жалбу, нити су на његово постојање указивали други жалиоци. Такође, вреди расправљати и о томе да ли је у интересу повериоца који се не жали на решење о потврђивању УППР-а само због тога што је за његов рачун гласао пуномоћник који у пуномоћју није имао изричито овлашћење да гласа о плану.

У овим ситуацијама долази до сукоба, с једне стране, настојањасуда да заштити права повериоца (иако он не исказује потребу за њиховом заштитом), са правом да се кроз план реорганизације, изван суда, вољом поверилаца редефинише њихов однос према стечајном дужнику. Због тога се може доћи и до закључка да се у овим ситуацијама утиче на садржину манифестоване воље поверилаца кроз УППР.

IV Закључак

У раду смо покушали да на систематичан начин утврдимо и класификујемо разлоге укидања решења којим се потврђује усвајање или којима се одбацује УППР. Иако је проценат укинутих решења у 2018. години значајно мањи у односу на претходне године, он је и даље веома висок. С једне стране то указује да су измене Закона о стечају донекле

36 Правилник о УППР-у проширио је захтеве у погледу изјаве о изводљивости плана од стране ревизора или стечајног управника (чл. 8 Правилника), односно садржају и начину провере тачности података (чл. 11 Правилника). У пракси су се изјаве о изводљивости сводиле на пуку форму, тако да је изменама покушано да се утиче на њихов садржај и квалитет анализе. Ипак, без функционалног система професионалне одговорности не могу се очекивати битно унапређење квалитета садржаја изјава о изводљивости.

смањиле уочене проблеме. С друге стране, то такође указује на потребу за унапређењем рада првостепених стечајних судова.

Привредни апелациони суд је до сада у великој мери допринео предвидивости и ефикасном разрешењу поступака УППР-а. То је донекле подстакло повериоцима реалоцирају свој напор и ресурсе ка другом степену. Наиме, у случају да су задовољни садржином УППР-а, они нису имали подстицај да и поред уочених процесних или материјалних разлога покушају да издејствују укидање. У супротном, Привредни апелациони суд је адекватно реаговао пружајући правну заштиту.

Питање које ће бити неопходно разматрати приликом следећих измена Закона о стечају је потенцијална измена у погледу дискреционих овлашћења стечајних судија. Прелиминарни закључци на основу емпиријске анализе указују да је вероватно преурањено да се улога стечајног судије у Србији значајно мења. Судски активизам се уочава пре свега на нивоу апелационог суда. Отуда је од посебне важности да другостепени суд правилно одмери границе дозвољености свог активизма на планом формирану вољу поверилаца. У супротном, повериоци и/или дужници ће уочавајући активизам бити подстакнути да покушају да издејствују промену одлуке првостепеног стечајног суда, што ће свакако отежати рад, умањити ефикасности и предвидљивост стечајног оквира у Србији.

Branko RADULOVIĆ

Associate Professor at Faculty of Law, University of Belgrade

Marko RADOVIĆ

Advisor at Supreme Court of Cassation, Republic of Serbia

UNLAWFULLNES REGARDING PREARRANGED REORGANIZATION PLANS

Abstract

This paper is based on the hypothesis that the first instance courts in insolvency proceedings in cases in accordance with the pre-arranged reorganization plan (PARP) often make mistakes that lead to their annulment by the appellate court. The aim of this paper is to analyze and describe the most common omissions and indicate possible solutions. The first part provides general rules in accordance with the prearranged plan proceedings. The second part

examines issues related to the decision making on appeal and the role and the scope of the discretion in decision making of the second instance court. The third part is dedicated to the observed unlawful decisions of the first instance courts and provides an empirical analysis. In conclusion the paper examines potential consequences of judicial activism in PARP cases.

Key words: *bankruptcy, reorganization, pre-arranged reorganization plan, reasons for annulment.*